

УДК 821.10.15

Хоменко Т.О.
(Київ, Україна)

ОНІМИ В ПОЕЗІЇ КІМ СОВОЛЯ

Стаття присвячена аналізу ономастичного простору, його наповнення та функціонування в поетичних творах Кім Соволя. Виявляються власні назви всіх ономастичних розрядів, ужиті у віршах, а також енциклопедичні смислові значення онімів, що з'являються в даному вжитку, образна семантика яких часто зумовлена контекстом твору.

Ключові слова: *корейська поезія, Кім Суволь, власні назви, топоніми, гідроніми, ороніми, антропоніми.*

Статья посвящена анализу ономастического пространства, его наполнения и функционирования в поэтических произведениях Ким Суволь. Определяются имена собственные всех ономастических разрядов, употребленные в стихах, а также энциклопедические смысловые значения имён собственных, встречающихся в данном употреблении, образная семантика которых часто обусловлена контекстом произведения.

Ключевые слова: *корейская поэзия, Ким Суволь, имена собственные, топонимы, гидронимы, оронимы, антропонимы.*

The article deals with analysis of the onomastic space, its content and function in the poetic works of Kim Sowol. The proper names of all onomastic discharges used in poems and encyclopedic meaning of the proper names, taken in verse and brought about the context of the composition, are find out.

Key words: *Korean poetry, Kim Sowol, proper names, toponym, hydronym, oronym, anthroponym.*

Як відомо, національна культура значною мірою знаходить свій прояв саме в ономастичній лексиці. Культура народів Сходу значно відрізняється від культури Заходу. Здавалося б, знайомі нам поняття, погляди, ідеї тощо в східній культурі трактуються зовсім по-іншому. І саме власні назви відіграють дуже важливу роль у взаєморозумінні двох культур.

Однією з найскладніших проблем, з якою неодмінно стикається будь-який перекладач корейської поезії, є наявність у поетичних творах великої кількості власних назв, які викликають у корейського читача такі ж асоціації, як в українського можуть викликати слова: Дніпро, Кобзар, Свята Софія, Карпати тощо. Оніми є невід'ємною художньою деталлю, яка стимулює розгортання теми, образу, сцени, думки в уяві читача [1: 49].

Вивчення функціонування власних назв у живому мовленні і особливо в текстах корейської художньої літератури досі не відбувалося. Поезія має свої істотні ономастичні

особливості, які важливо з'ясувати, оскільки власні назви є і завжди були суттєвим, функціонально значущим складником поетичних творів, як і творів інших родів літератури.

Серед корейських поетів двадцятого століття Кім Соволь (1902-1934) є найбільш знаним та популярним. Поет відомий своїм внеском в сучасну корейську поезію. Саме він першим створив форму вільного вірша в жанрі народної пісні *кайо*, поклавши в основу поетики новоствореного жанру ритмічну структуру, мовну організацію і головні художньо-стилістичні засоби *мінью* – одного з його різновидів. Особлива поетична майстерність Кім Соволя полягала в його вмінні органічно поєднати у своїй ліричній поезії давню народну пісенно-поетичну традицію з сучасною мовою, новими яскравими образами і, нерідко, зі злободенними проблемами, актуальними суспільними ідеями тощо.

Відомо, що народні пісні виникають в окремих місцях і зазвичай пов'язані з тією чи іншою знаменною подією. Природним чином власні назви, які зустрічаються в народних піснях, закріплені за певною територією, де сталася відповідна подія. Тобто, вони несуть в собі певну інформацію та посилюють образність вірша.

Поезія Соволя буквально насичена символічними образами, іноді досить складними для адекватного сприйняття пересічним читачем [2: 273], тим більше – читачем-іноземцем. Досить часто саме власні назви стають особливим елементом, покликанням не лише сприяти розкриттю авторського задуму, але й бути яскравим показником авторської індивідуальності та самотності.

Головною темою творчості поета, якої Кім Соволь прямо чи опосередковано торкався практично в кожному своєму вірші, була рідна природа. Саме тому, порівнюючи кількість використання в його поезії різноманітної ономастичної лексики, ми дійшли висновку, що у своїх віршах Соволь найчастіше використовує географічні назви. У поетичних творах вони вживаються не просто як назви об'єктів природи чи місцевості, а як символи, здатні наситити стиснутий до мінімуму словесний простір різними асоціаціями. За назвами місцевостей, річок, містечок, гірських масивів, які згадує поет, для корейця можуть стояти вже віками закріплені в корейській поезії образи самотності, печалі, суму, скорботи, захоплення, національної гордості тощо.

Оскільки Кім Соволь народився у Кваксані, що знаходиться в північній частині нинішньої столиці КНДР, у його поезії найчастіше зустрічається назва річки **Тедонган** – головної водної артерії столиці Північної Кореї – Пхеньяну.

Тедонган – одна з найбільших річок на території КНДР, яка бере початок у горах Ранрім на півночі країни. Вона тече в південно-західному напрямку і впадає в Корейську затоку поблизу міста Нампхо. Протікає ця повноводна річка і через столицю країни Пхеньян. Раніше вона була відома під назвою Пеган. Наведемо кілька прикладів з поетичної спадщини Соволя:

*Кружляють над широким **Тедонганом**,*

Голосять гірко крихітні пташки.

Розлуки місцем у часи тяжкі

*Став Чанб'юллі посеред **Тедонгана!** [2: 206].*

У даному уривку вірша під назвою «Чанб'юллі» згадується також острів, розташований на річці Тедонган. Це місце в корейців пов'язане з відомою легендою про хороброго воїна, який під час святкування свого весілля на острові раптом дізнався про королів-

ський наказ із закликом до мешканців країни виступити проти війська японського сьогуна Тойотомі Хідейосі, яке 1592 р. вторглося на терени Кореї. Попрощавшись із своєю нареченою, воїн першим кинувся на захист рідного краю [2: 206].

Поет тривалий час провів також у Сеулі – нинішній столиці Південної Кореї, де він навчався. Це був один із найкращих періодів у його короткому житті. Річка **Ханган** – головна артерія Сеулу, тому вживання цього гідроніма також є досить частотним і знаковим у творчості Кім Соволя. Адже саме ця річка символізує не лише місто його юності, але й приємні спогади, пов'язані з цим періодом його життя:

*Чиї вони, ці безіменні душі –
Вогні свічок у кожному вікні?
Чи, може, то Ханган водою сушу
У повінь заливає навесні?* [2: 230].

Як ми вже зазначили, однією з головних тем у творчості поета була рідна природа. А серед усіх її складових на першому місці стояли «гори» і «місяць». Корея – гірська країна, тому «гора для корейців, як повітря. Гора – знак батьківщини. Опинившись на чужині, у рівнинному краї, вони зітхають: без гір на душі тривожно. Корейцям не відомо, як пахнуть рівнинні трави, їм не зрозуміла російська туга за широким просторами, проте вони добре знають, що таке туга за рідними горами» [4: 137].

Саме тому у своїй поезії Кім Соволь неодноразово використовує ороніми – власні назви гір. Так наприклад, в одному з найвідоміших його віршів «Квіт азалії» згадується гора **Яксан**:

*Лише нарву в гаю азалій квіту
Біля Йонбьона на горі Яксан,
Щоб ним твій шлях, кохана, устелити* [2: 130].

Яксан – гора на теренах сучасної КНДР, розташована неподалік від провінції Північна Пхьонан – батьківщини поета. Ця гора відома своєю дивовижною красою азалій. Квіти і гори, – згадуючи Яксан, поет пробуджує в уяві своїх співвітчизників романтичні образи кохання і краси. Кохання – прекрасне почуття, і це підкреслюється красою природи, красою квітучих гірських азалій.

Головним героєм цього поетичного твору виступає сам поет, який, зустрічаючи свою кохану чи, навпаки, прощаючись з нею, жодним словом не дорікає їй, не скаржиться, не благає залишитися, а мовчки встилає її шлях «тендітними квітами»:

*Коли від мене підеш ти далеко,
Тендітним квітом шлях твій устелю,
Щоб кожен крок тобі давався легко* [2: 130].

В іншому вірші «Сумна пісня про найстаршу дочку-перлину» Кім Соволь використовує оронім **Намсан**:

*Померлого не називають милим,
Як рваний чобіт чоботом не зуть.
Гризуть жуки старі пеньки на схилах
Гори Намсан, де квіти не цвітуть* [2: 212].

Намсан – гора поблизу Апнамсану, що в Північній Кореї.

Вірш – глибоко філософський. У ньому лунають досить песимістичні ноти. Відомо, що в Кореї, коли дочку віддавали заміж, вона протягом року не мала права відвідувати

свою родину. Безумовно, що при цьому і родина, і наречена дуже страждали. У своєму вірші поет від імені батька не лише описує сум за єдиною дочкою-перлиною, а за допомогою низки оригінальних метафор і порівнянь засуджує архаїчні традиції, роздумує над сенсом життя.

Батьківщиною Соволя були терени сучасної КНДР, а тому цілком закономірно, що у своїх поетичних творах поет найчастіше згадує топонім **Пхеньян** – столицю нинішньої Північної Кореї. Так наприклад, у вірші «Спогад» він пише:

*Устигла охолонути до дна
За ніч вода у річці вздовж фортеці.*

Пхеньян завмер, як завмирає серце... [2: 85].

Місто прямого підпорядкування **Пхеньян** – столиця сучасної Північної Кореї, – розташоване на березі річки Тедонган. Місто Пхеньян є столицею зараз і було столицею та важливим культурним і економічним центром у минулому протягом багатьох років. Це місто у творчості поета пов'язане з його спогадами про далеке дитинство, перше кохання і мрії про майбутнє.

Іншим важливим топонімом у творах поета виступає **Сеул** – столиця нинішньої Південної Кореї. Це прекрасне місто, де промайнула юність Кім Соволя, можна вважати другою батьківщиною поета. З Сеулом у Соволя пов'язані спогади про кращі роки його життя. Він щиро захоплюється цим містом, оспівує його. Однак це місто, куди він завжди мріяв повернутися, не завжди було прихильним, приязним до нього, не завжди сприймало поета, а тому і спогади про нього лише позитивні, як наприклад, у вірші «Сеульська ніч»:

*Сеульських вулиць гоноровий шик,
Ночей сеульських славнозвісна пишність! –
Червоних ламп скорботність у душі,
Зелених ламп журлива безутішність... [2: 95].*

У цьому вірші поет засуджує сучасну цивілізацію за її бездушність і байдужість по відношенню до людини, засуджує місто, яке стало символом цієї цивілізації, і яке для нього, вихідця з села, виявилось чужим.

У вірші «Ніч» згадується топонім **Чемульпхо-Інчхон**:

*Сховалось сонце знову в темноті.
Ніч Чемульпхо-Інчхон дощем вливає.
Від узбережжя вітер налетів
І прохолоду моря навіває [2: 47].*

Чемульпхо-Інчхон – велике портове місто на узбережжі Жовтого моря. Сучасну назву Інчхон отримав у 1413 році. Нині район Чемульпхо (саме так називалося це місто до 1413 р.) входить до складу Інчхону. Інчхон – це порт, куди приходять кораблі з багатьох країн світу. А тому цей порт асоціюється у свідомості корейців з іноземними країнами. Через Інчхон прибували до Кореї іноземці, які були для корейців невідомими, чужими і часто ворожими.

Неодноразово у творах Кім Соволя згадується також топонім **Нампхо**. Наприклад, у вірші «Схиливши голову на плечі, пісню заспівай» читаємо:

*Ось чому я пройшов
Аж три тисячі рі –
Мене сюди привіз
Човняр з **Нампхо** [3: 154].*

Нампхо – портове місто у провінції Пхьонаннамдо (КНДР), яке знаходиться на відстані близько 50 км на південний-захід від Пхеньяна, у північній частині русла річки Тедонган, неподалік від малої батьківщини Кім Совеля. Назва цього порту, яка все частіше трапляється в його поетичних творах, дає нам підстави стверджувати, що з часом Суволь подумки все частіше повертається до свого рідного краю, до батьківської оселі, мріючи зрештою залишитися тут назавжди. Окрім наведених нами прикладів онімів у віршах Совеля часто досить трапляються також антропоніми – власні імена людей, як наприклад, у вірші «**Чхунхян та панич Лі**»:

О, моя сестра права,

Моя старша сестра.

Колись служили нашій країні

І жили панич Лі та Чхунхян [5: 39].

Вірш «Чхунхян та панич Лі» навіяний відомою в Кореї легендою про палке кохання Чхунхян, позашлюбної дочки короля, красуні-куртизанки, та Лі – сина високопоставленого державного чиновника. Після неофіційного весілля (заручин) Лі вирушає до Сеулу для отримання освіти, після чого вони з коханою планують уже офіційно оголосити про своє весілля. Однак за відсутності Лі, який навчається в Сеулі, інший чиновник хоче примусити Чхунхян стати його наложницею, наголошуючи на тому, що дочка куртизанки – куртизанка від народження. Дівчина категорично відмовляється, після чого її жорстоко карають і приговорюють до смертної кари. В останню мить Лі повертається до рідного міста – він отримав гідну освіту, потрапив на службу до короля і має виконувати почесне державне доручення – викривати корумпованих чиновників. Смертну кару відмінюють, похитливого чиновника саджають за ґрати, а закохані нарешті возз'єднуються [6: 8].

Власні назви в поезії, зокрема топоніми, – це не просто слова, що мають певний асоціативний підтекст. Їхній смисловий діапазон хоча й обмежений назвами конкретних місць, насправді є досить широким: вони можуть бути пов'язані зі певними славетними історичними подіями, красою відповідних пейзажів, якими з давніх-давен славилася та чи інша місцевість, з самою історією країни, стародавніми міфами, легендами тощо. Як приклад, ми вже наводили уривок із вірша Кім Совеля «Чанбьоллі», пов'язаний з легендою про доблесного воїна, який, незважаючи на власне весілля, першим відгукнувся на заклик короля й сміливо кинувся захищати свою вітчизну від японських загарбників.

Аналізуючи функції власних назв у цьому й інших віршах Кім Совеля, не можна не погодитися з О.Ю. Карпенко, яка зазначає, що «власні назви в художньому тексті дають неочінену інформацію для інтерпретації тексту, нерідко і таку, що іншими засобами в тексті не виражена. Вони забарвлюють, увиразнюють текст, виконуючи й істотну текстотвірну функцію. Щоб по-справжньому оволодіти текстом, треба розібратися і в тих власних назвах, які вжито в цьому тексті» [7: 193].

Таким чином, проаналізований нами ономастичний матеріал дозволяє стверджувати, що численні власні імена в поетичних творах Кім Совеля виконують такі важливі функції, як:

1. Вербалізація поняття «малої батьківщини», що безумовно є однією з найважливіших функцій, яку реалізують саме топоніми. Серед виявлених нами топонімів найчастотнішими є назви гір, оскільки саме гори традиційно уособлюють і символізують образ вітчизни Кім Совеля, її ландшафт і природу: «Гори – це не лише природне обличчя Кореї, вони є лицем її культури, лицем її історії» [8: 20].

2. Поглиблення реалістичності художнього зображення дійсності. Основна функція топонімів у цьому випадку – територіально фіксувати ті чи інші природні об'єкти. В уяві кожної людини певна географічна назва майже завжди пов'язана з відомим місцем чи епохою.

3. Фольклоризація поезії, тобто створення за допомогою того чи іншого оніма своєрідного асоціативного підтексту без особливого втручання у зміст поетичного твору. Коріння творчості Соволя сягає давніх віршів – *хянга*, а також пейзажної та філософської лірики жанру *сіджо* [9: 20]. Власні назви створюють фольклорний колорит, пісенну ритмічність, характерну для *хянга* та *сіджо*, закріплюють і підкреслюють наявний взаємозв'язок між окремими образами, об'єднуючи їх в одну картину. Кім Соволь у своїй творчості часто використовує різноманітні ономастичні елементи з відомих народних казок, міфів, легенд, що сприяє фольклоризації його поетичних творів. Яскравими прикладами такої фольклоризації авторської поезії є вірші Соволя «Чхунхян та панич Лі», «Чанб'оллі», «Пташка Чоптон» та ін.

4. Насичення поетичного тексту культурно-історичною інформацією. Завдяки цьому читач, у тому числі й зарубіжний, краще знайомиться не лише з географією Кореї, а й дізнається багато нового про історію та культуру цієї країни.

5. Посилення художньої образності поезії. Саме власні назви навіюють читачам ті чи інші асоціації, нагадують про певні речі, події, історичні образи, картини, пейзажі тощо. За назвами місцевостей, річок, містечок, численних гір і гірських масивів, які згадує поет, для корейця можуть стояти віками закріплені в корейській поезії асоціативні образи. Тобто ономастичний принцип відображення власних авторських асоціацій у його віршах стає досить ефективним засобом передачі, донесення до читача специфічної образності вірша.

6. Лаконізація поетичного тексту. Поетична форма твору вимагає від автора жорсткого самообмеження, змушуючи його робити вагомим кожне використане слово. Тому відбір ономастичної лексики також відбувається за принципом – залучати лише такі слова, які мають сприйматися і відчуватися як незамінні. У поезії оніми вживаються не просто, як назви об'єктів природи чи місцевості, а як своєрідні символічні маркери, здатні налити стиснутий до мінімуму словесний простір різними асоціаціями.

7. Надання певного лексико-семантичного різноманіття поетичному твору. Замість велемовних переказів тієї чи іншої казки, легенди, міфу тощо вживаються власні назви, що безпосередньо пов'язані з ними.

Таким чином, проаналізований нами ономастичний матеріал дозволяє стверджувати, що власні назви виконують у поезії Кім Соволя, такі важливі функції, як вербалізація поняття «малої батьківщини», поглиблення реалістичності художнього зображення дійсності, фольклоризація поезії, насичення поетичного тексту культурно-історичною інформацією, посилення художньої образності поезії, лаконізація поетичного тексту, надання тексту вірша лексико-семантичного різноманіття.

Серед усіх корейських поетів першої половини ХХ ст. Кім Соволь є найбільш знаним та популярним. Численні власні назви, які є невід'ємним елементом його поезії, покликані передусім стимулювати уяву та почуття читачів, сприяти розгортанню поетичної теми, ліричного образу, ідеї твору тощо. При читанні віршів Кім Соволя вражає виключна контекстуальна незамінність власних назв і органічність їх використання в тексті того чи іншого вірша. Кожна використана ним власна назва має своє конкретне художнє при-

значення, чітку мету залучення, дуже яскраву індивідуальність і потужний асоціативний потенціал. Окрім цього, власні назви в поетичних творах Кім Соволя водночас є також яскравим показником індивідуальності поета, своєрідною вербальною маніфестацією його філософських, релігійних та естетичних поглядів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Столяренко М.В. Записки з ономастики. Вип.8. Збірник наукових праць. – Одеса: Астропринт, 2005. – С. 49-59.
2. Бондаренко І.П. Розкоші і злидні японської поезії: японська класична поезія в контексті світової та української літератури. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 566 с.
3. [Хангугіні побин кім соворе мьонгші моимчжіп. – Чхопхан 1се 2006 ньон 11 воль 1 іль пальхенг]. – 191 с. (*кор. мовою*).
4. Кім Соволь. Лирика / Перевод с корейського Ким Рехо и Эдуарда Балашова/. – М., 2003. – 175 с.
5. [Кім соволь шічжіп. Мот ічжо]. – Sun Young Publishing Co. 1989. – 139 с. (*кор. мовою*).
6. Верная Чхунхян: корейские повести XIX в.: В 2-х т. Т.1 /Пер. с кор. А.Ф. Троцевич, Ю.Л. Кроля, Г.Е. Рачкова, А.Г. Васильева. – СПб.: Гипергон, 2009. – 328 с.
7. Карпенко О.Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження // Записки з ономастики. – Одесса, 2000. – Вип. 4. – С. 190–198.
8. Чхве Чонхо [Гори в житті корейців]. – Сеул, 1994. – (*кор. мовою*).
9. Троцевич А.Ф. История корейской традиционной литературы (до XX в.). – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2001. – 323 с.

УДК [811.111+811.161.2]’373.421

Олекса Г.І.
(Київ, Україна)

РІЗНОВИДИ ДІЄСЛІВНОЇ СИНОНІМІЇ У НЕБЛИЗЬКОСПОРІДНЕНИХ МОВАХ (на матеріалі української та англійської мов)

У статті досліджуються дієслова-синоніми в українській і англійській мові.

Ключові слова: дієслово, синонімія, лексика.

В статье исследуются глаголы-синонимы в украинском и английском языках.

Ключевые слова: глагол, синонимия, лексика.

The article investigates verb synonyms in Ukrainian and English languages.

Key words: verb, synonymy, lexis.